

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

نویسنده: بهمن شفیق

۰۱ سپتمبر ۲۰۲۳

کودتا در گابن، امریکائی یا ضد کولونیالیستی؟

اگر قرار بود همه پدیده‌ها آنطور که به نظر می‌رسند قابل توضیح باشند، دیگر نیازی به علم نبود. اکنون به نظر می‌رسد که کودتای گابن را هم باید در شمار چنین پدیده‌هایی قرار داد.

آنچه در نگاه اول امتداد وقایع ضد کولونیالیستی در کشورهای فرانکوفون افریقا به نظر می‌رسید، با تعمق بیشتر جوانبی را در معرض دید قرار می‌دهد که گزینه‌های دیگری را محتمل و یا حتی محتمل‌تر جلوه‌گر می‌کنند. اخبار منتشر شده در همین فاصله کوتاه پس از کودتا شواهدی را به دست می‌دهند که دلالت بر آن دارند که کودتای مزبور می‌تواند بخشی از جنگ بین قدرتهای بزرگ برای تقسیم مناطق نفوذ در افریقا باشد. نخست به برخی از این شواهد اشاره کنیم.

قبل از هر چیز اشاره به این لازم است که علی بونگو، رئیس‌جمهور مخلوع گابن از مدتی قبل دچار اختلافات جدی با فرانسه شده بود. از دلایل این اختلاف اطلاع چندانی در دست نیست. اما تا این حد واقعیت دارد که دولت بونگو در روزهای اخیر کل اینترنت کشور را قطع کرده و بسیار مهمتر از آن فعالیت رادیو فرانسه و تلویزیون فرانس ۲۴ را در این کشور ممنوع اعلام کرده بود. دلیل اختلاف هر چه بوده باشد این واقعه نشان می‌داد که فرانسه دیگر حتی برای رژیم دست‌نشانده خود هم مرجع اقتدار نیست. برای فهم اهمیت این تغییر اشاره به یک گفتار معروف پدر علی بونگو، رئیس‌جمهور پیش از او، می‌تواند گویا باشد. او گفته بود «افریقا بدون فرانسه مثل ماشینی بدون راننده است و فرانسه بدون افریقا مثل ماشینی بدون سوخت». حال پسر او با همین راننده در افتاده بود. همین جا پرسش درباره علت کودتا به عنوان کودتای ضد کولونیالیستی خود را طرح می‌کند. اگر این کودتا علیه کولونیالیسم فرانسه بود، چگونه در مقطعی واقع گردید که خود دولت حاکم با فرانسه درگیر شده بود؟

پاسخ به این پرسش را شاید بهتر بتوان در واکنشی یافت که قدرتهای بزرگ به کودتا نشان دادند و در رأس این قدرتهای بزرگ باید از چین نام برد. چین خویشتندار شاید اولین کشوری بود که کودتا را محکوم کرد و خواستار بازگشت به نظم پیشین شد. اهمیت این موضعگیری زمانی روشن‌تر می‌شود که روسیه نیز تقریباً بلافاصله «نگرانی عمیق» خود را از کودتا اعلام کرد. نکته قابل توجه اما این بود که هم موضعگیری چین و هم روسیه تندتر از موضعگیری خود فرانسه نیز بود. چرا؟ آن‌ها در این کودتا چه دیدند؟

کانال تلگرامی ریبار که یک کانال روسی است و عمدتاً به انعکاس اخبار جنگ در اوکراین می‌پردازد طی یادداشتی نکاتی را طرح می‌کند که می‌توانند یک احتمال جدی را نشان دهند. بر اساس اطلاعات این یادداشت، بریس اولیگی نگوما، رئیس گارد ریاست جمهوری و رهبر کودتا از روابط نزدیکی با امریکائی‌ها برخوردار است. مقامات امریکائی در سالهای گذشته به طور جدی از نگوما حمایت کرده‌اند. سه سال پیش اطلاعاتی درز کرد که نشان می‌داد نگوما سه خانه در ایالت مریلند امریکا خریداری کرده و بهای آن‌ها را نیز نقد پرداخته بود.

ریبار فرضیه ای را طرح می‌کند که نمی‌توان از کنار آن گذشت. کودتا در گابن به خوبی می‌تواند یک کودتای امریکائی باشد. سیادت متزلزل فرانسه بر افریقای فرانکوفون از نگاه امریکائی‌ها چیزی جز واگذاری یک به یک این کشورها به ائتلاف روسیه و چین نیست. این روندی است که در برخی کشورهای ساحل از قبیل بورکینافاسو و مالی واقع شده است و در نیجر نیز در حال وقوع است. امریکا باید مانع این روند شود و برای ممانعت از آن لازم است که سیادت فرانسه را کنار زده و خود جایگزین آن شود. سفر ویکتوریا نولند به نیجر و اعلام ناراضایتی علنی فرانسه از اهداف این سفر نیز دقیقاً در همین راستا صورت گرفته بود. سفری که البته تاکنون چندان موفق نبود اما در هر صورت تفاوت بین رویکرد امریکا با فرانسه را نیز آشکار کرده بود. تفاوتی که شاید در آینده به عنوان یک امتیاز مثبت برای امریکائی‌ها عمل کند.

حال شاید بهتر بتوان به علت این نیز پی برد که چرا موضعگیری فرانسه درباره کودتای گابن معتدل تر از موضعگیری چین و روسیه بود. در یک گابن تحت سلطه امریکا می‌توان سهم اندکی را برای خود حفظ کرد اما در یک گابن مستقل که وارد اکوسیستم جهان چند قطبی تحت هدایت روسیه و چین شود بسختی می‌توان برای فرانسه جایی یافت.

هنوز نمی‌توان با قطعیت گفت در گابن کوچک چه می‌گذرد و همه این‌ها البته احتمالاًند. اما یک چیز روشن است: جدال در افریقا یک جدال در مسیر مستقیم به سوی رهائی نیست. جدالی است آمیخته با نبردی جهانی بر تقسیم مناطق تحت نفوذ و برای حفظ یا جایگزینی نظم مسلط جهانی تاکنونی. همچنان که در همه جای جهان چنین است. همچنان که در ایران نیز چنین است. حرکت در این مسیر متلاطم به حرکت بندبازی شبیه است که بدون هیچ چتر حمایتی در ارتفاعی بلند از فراز دره ای گذر می‌کند. خطا در این گذار به معنای مرگ است.

پی نوشت: علی بونگو در ماه اپریل از چین دیدار کرده بود. در این دیدار شی جین پینگ از او به عنوان یک دوست قدیمی مردم چین نام برده بود.

۸ شهریور - سنبله - ۱۴۰۲

۳۰ اگست ۲۰۲۳